

PM

Datum 2019-09-30

Dnr 04340-2017

Version 1.0

Avdelning

Informationsavdelningen

Enhet Digital förmedling

Författare Matilda Björn, Lars

Lundqvist

Kartläggning av skolans användning av digitala kulturarvsresurser

Bakgrund: Om Riksantikvarieämbetets skoluppdrag

Barn- och ungdomsperspektiv är en viktig fråga för många kulturarvsinstitutioner. Bland annat betonar styrdokument för de statliga museerna att museerna ska ha ”verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken” och Riksarkivets instruktion nämner att barnperspektiv ska integreras i Riksarkivets verksamhet. En liknande ambition uttrycks i skolans läroplaner för de olika skolformerna, där man pekar på att elever ska få möta kulturarvet i undervisningen.

Trots att det finns förväntningar på att kulturarv och skola ska mötas så uppfattar skolan inte alltid kulturarvsinstitutionerna som en pedagogisk resurs. Samtidigt önskar många kulturarvsinstitutioner en tätare samverkan med skolan. Regeringen har därför bedömt att det finns en stor potential i att utveckla samarbetet mellan skolväsendet och kulturarvsinstitutionerna, vilket också sammanfattar det aktuella uppdraget.

Riksantikvarieämbetet ska kartlägga kulturarvsarbetets betydelse för skolväsendet¹ samt främja samverkan mellan skolväsendet och kulturarvsinstitutionerna. Det ska ske genom att:

- ta fram och sprida kunskapsunderlag,
- identifiera hinder och föreslå lösningar samt
- skapa möjligheter till dialog och utveckling för projektets målgrupper: skolväsendet och kulturarvsinstitutionerna (här museer, arkiv och världsarv)
- samverka med Riksarkivet, Statens Kulturråd och Skolverket.

Uppdraget ska rapporteras till regeringen senast 30 oktober 2020.

Projektet strävar efter att kulturarvsinstitutionerna nyttjas som en pedagogisk resurs som möjliggör för elever att utveckla en medvetenhet om och delaktighet i det gemensamma kulturarvet. Det långsiktiga målet är att alla elever, oavsett geografisk hemvist:

- ska få möjlighet att möta och använda kulturarvet i sitt lärande,

¹ I detta fall: förskolan, förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan samt gymnasiesärskolan.

- ska använda kulturarvsinstitutionernas utbud som en pedagogisk resurs i flera ämnen och inom samtliga skolformer, samt
- ska ha en undervisning som omfattar olika slags kulturarvsinstitutioner.

Projektets övergripande utgångspunkter

Vilna AB har genomfört en omvärldsanalys för Skoluppdraget. Där sammanfattas några av projektets grundprinciper:

Skolväsendet och kulturarvsinstitutionerna har olika inställning till samverkan. Projektet utgår från att intresset för att utveckla samverkan är större hos kulturarvsinstitutionerna än hos skolväsendet.

Uppdragets syfte är att implementera strategier och bidra till långsiktig förändring i större skala. Det framgår av uppdraget att arbetet ska ha ett framåtriktat perspektiv och lyfta frågor kring hur samarbeten och samverkansprojekt kan utvecklas framöver.

Projektets kontakter med enskilda kulturarvsinstitutioner ska kunna bidra till förändring för flera. Det finns många enskilda exempel på god samverkan mellan kulturarvsinstitutioner och skola/förskola. En utgångspunkt för projektet är att bevaka och att främja arbete som redan pågår. Projektet har för avsikt att få andra att agera vilket gör vägen till önskad måluppfyllelse osäker.

Delprojekt: Digitala lärresurser

Detta delprojekt inom Skoluppdraget fokuserar på digitala lärresurser. Delprojektet har tre faser:

1. Kartläggning av hur skolväsendet använder digitala kulturarvsresurser idag och vilka hinder som finns. Redovisas i detta dokument.
2. Lösning för att tillgängliggöra lärresurser på webben. Genomförs endast om kartläggningen visar att det finns behov av en sådan lösning.
3. Utveckla en vägledning för hur digitala lärresurser bör publiceras för att bli mer hittbara och användbara. Redovisas december 2019.

Delprojektets målgrupp är de aktörer som bidrar till förskoleverksamhet och skolundervisning genom att tillhandahålla material som är relevant, hittbart och lättanvänt. Fokus ligger främst på kulturarvsinstitutioner som har behov av att anpassa och tillgängliggöra digitalt material som kan användas i skola och förskola. Samtidigt finns långt fler aktörer som producerar och/eller distribuerar läromedel med kulturarvsinnehåll.

Delprojektet har bedömt att dessa aktörer har en viktig roll för att nå målen, de kan därför ses som en sekundär målgrupp.

Baserat på den tredje grundprincipen ovan har det digitala delprojektet formulerat följande princip:

Utnyttja befintliga initiativ och lösningar. Så långt det är möjligt ska befintliga och fungerande verksamheter och plattformar användas för att kulturarvsmaterial ska bli enklare att använda för skolväsendet.

Delprojektet har även följt Digisams vägledande principer för arbetet med digitalt kulturarv².

Om kartläggningen

Syfte och metod

Kartläggningens syfte är att förstå hur skolväsendet (förskolan, förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan samt gymnasiesärskolan) använder digitala läresurser idag, samt om det finns behov av att utveckla dessa läresurser för att kulturarvsinformation ska användas i större utsträckning i skolan.

Kartläggningen bygger framför allt på en enkät, en rad intervjuer och workshops samt omvärldsbevakning inom fältet. Enkäten skickades ut av Statistiska Centralbyrån (SCB) till 5000 lärare och förskollärare i januari 2019, och besvarades av 1 882 personer (38 %).³ Intervjuer och workshops med pedagoger, elever och andra aktörer inom digitala skolresurser genomfördes under våren och sommaren 2019.⁴ En översiktlig kartläggning av kulturarvsinstitutioners utbud till förskolor och skolor på webben har gjorts i februari/mars 2019.⁵ Utöver detta har även

² <http://www.digisam.se/vagledande-principer-for-arbetet-med-digitalt-kulturarv/>

³ Enkäten gjordes för hela Riksantikvarieämbetets skoluppdrag, men innehöll fem frågor som specifikt berörde digitala kulturarvsresurser. SCB levererade sin rapport till Riksantikvarieämbetet 2019-03-21.

⁴ Sammanlagt hölls formella intervjuer med tio personer och två workshops hölls med fyra lärare i det ena fallet och tio museipedagoger i det andra fallet. Utöver det har ett tjugotal informella kortare intervjuer skett i samband med konferenser kring skola och lärande (SETT-dagarna samt Skolforum/Framtidens lärande) och i andra skolsammanhang.

⁵ Kartläggningen omfattade webbplatserna för samtliga svenska centrala museer, läns museer, världsarv och Riksarkivet inklusive landsarkiven, samt stickprov av regionarkiv och stadsarkiv. Det som undersöktes var om kulturarvsinstitutionen hade digital information riktad till förskola och/eller skola, om det fanns digitala

rapporter från tidigare och pågående undersökningar använts i kartläggningen.

Avgränsningar och definitioner

En ”digital lärresurs” är i detta sammanhang ett för skolväsendet relevant material som finns på webben⁶. Det kan handla om ett digitaliserat objekt från en kulturarvsinstitutionens samling, en digital söktjänst eller annan e-tjänst/app som riktar sig till skolor, metadata⁷ som riktar sig till skolan, lärarhandledningar, lektionsplaner, elevuppgifter, bilder, video, ljudupptagningar, 3D-modeller med mera. Format och innehåll kan alltså variera mycket. Lärresursen behöver inte nödvändigtvis vara digital när den väl används i undervisningen/verksamheten, utan kan till exempel vara digitala uppgifter som skrivs ut på papper innan de ges till eleverna eller lektionsinspiration som laddas ned och sparas i en lärares egen materialsamling.

Med ”kulturarvsinstitutioner” avses här museer, arkiv och de organisationer som förvaltar världsarv och driver dess utåtriktade verksamhet.

Kartläggningen: Nuläget

Digitala lärresurser av skiftande slag skapas och förmedlas idag på många olika håll och av olika aktörer. Här finns plattformar – i vissa fall mycket framgångsrika – som underhålls av förlag, enskilda lärare, museer, arkiv, projekt, regioner, kommuner, intresseorganisationer med flera. Många NGO:s, näringslivsorganisationer, fackförbund och branschorgan skapar och delar fritt undervisningsmaterial på en mångfald av webbplatser. Alla dessa aktörer skapar inte läromedel själva, utan har ibland tagit rollen att sälla och förmedla sådant som kan vara användbart för pedagoger.

Det finns också en omfattande delningskultur där pedagoger i skola och förskola skapar och fritt delar läromedel på öppna, sociala plattformar, framförallt på YouTube, Facebook och Instagram. På just Facebook finns flera grupper som samlar tiotusentals pedagoger, några uppemot 50 000 personer. Utöver det finns även lokala Facebookgrupper för pedagoger som kan ha stor betydelse för att sprida information och material inom en viss kommun, stad eller region. Kännetecknande för dessa aktörer är att de representerar det "digitala civilsamhället", som karaktäriseras av att de

resurser till förskola/skola som var tänkta att användas utan fysiskt besök, och om det fanns digitala lektionsplaner eller annat färdigpaketerat material.

⁶ Kartläggningen omfattar alltså inte digital teknik i utställningar eller liknande.

⁷ Det vill säga data om ett digitalt objekt, ett exempel på detta kan vara nyckelord/taggar som gör att en pedagog kan söka fram museiföremål eller arkivhandlingar som har koppling till ett visst kursmål.

uppstått spontant genom enskilda initiativ och att det skett utan formella krav eller formaliserad organisation.

Med andra ord finns idag en stor mångfald av läromedel och distributionsplattformar för skolan att känna till och hålla koll på. Där utgör kulturarvsinstitutionerna bara några av många olika pusselbitar.

Vår samlade bild är att museer, arkiv och världsarv står inför en ganska väletablerad, delvis framgångsrik men samtidigt fragmenterad och föränderlig marknad för läresurser. Läresurserna i sig är också i ständig förändring, både i takt med den generella digitala utvecklingen och i takt med att styrdokument för skolväsendet förändras. Material som inte aktivt förvaltas kan snabbt bli inaktuellt och oanvändbart.

Digitala läresurser på kulturarvsinstitutioner

Som en del av detta delprojekt har en översiktlig kartläggning gjorts av de digitala läresurser som redan erbjuds av kulturarvsinstitutioner. Det som undersöktes var om kulturarvsinstitutionen hade digital information riktad till förskola och/eller skola, om det fanns digitala resurser till förskola/skola som var tänkta att användas oberoende av ett fysiskt besök, och om det fanns digitala lektionsplaner eller annat färdigpaketerat material. Kvaliteten på materialet eller vilken målgrupp inom förskola och skola det riktade sig till undersöktes inte.

Kartläggningen visade att de allra flesta större museers webbplatser har information riktad till skolväsendet. På arkivsidan är det mindre vanligt med digitalt skolinnehåll, framför allt bland de mindre arkiven. Bland världsarven är det drygt hälften av webbplatserna information som vänder sig till skolor eller förskolor.⁸ Sammanfattningsvis kan även nämnas att olika institutioners webbplatser är uppbyggda på olika sätt och det är svårt att få överblick över vad som erbjuds digitalt till skolväsendet – förmodligen ännu svårare för en pedagog som inte är insatt i hur kulturarvsinstitutioner arbetar.

De digitala resurser som är riktade till skolan på kulturarvsinstitutionernas webbplatser är till största delen kopplade till besök på det fysiska museet/arkivet/världsarvet, till exempel information och handledning inför en skolvisning eller tips på sätt att jobba vidare med ett visst ämne efter ett besök. Sådana resurser kan förenkla och fördjupa kontakten mellan pedagoger och kulturarvsinstitutioner, och kan göra att verksamheten når eleverna bättre än när besöket görs utan för- eller

⁸ Information tydligt riktad till skola och/eller förskola fanns i februari 2019 på 25 av 26 webbplatser för centrala museer, på samtliga läns museers webbplatser, åtta av elva webbplatser från Riksarkivet/landsarkiv, fem av 15 undersökta övriga arkivwebbplatser, samt nio av 15 världsarvswebbplatser.

efterarbete i förskolan eller skolan. Denna typ av kringmaterial kan även förstärka elevernas lärande genom att information ges på flera olika sätt.

Ibland finns även digitala resurser som är helt fristående från ett museibesök, till exempel faktabanker, temawebbplatser eller lektionsplaner som utgår från förskolans/skolans omgivning snarare än museets utställningar. Förutom att stärka kontakten mellan skolan och kulturarvsinstitutionerna och stötta lärande så kan dessa resurser ha en viktig roll för alla som på grund av t ex geografiska eller ekonomiska förutsättningar inte kan besöka museet, arkivet eller världsarvet. Denna typ av material behöver inte enbart vara relevant på lokal eller regional nivå utan kan även vara intressant för skolor både nationellt och internationellt – till exempel när ett länsmuseum har spetskunskap inom något ämne. Fristående digitala lärresurser är alltså extra viktiga för de kulturarvsinstitutioner som har ambitionen att ge alla barn och unga likvärdig tillgång till kulturarv oavsett var i landet de bor.

Minst två centralmuseiorganisationer – Statens historiska museer (SHM) och Världskulturmuseerna – arbetar i skrivande stund (sommaren 2019) med att ta fram digitala lärplattformar. SHM:s lärplattform som fokuserar på Sveriges historia är ett samarbete mellan flera olika museer förutom de museer som ingår i myndigheten, och ambitionen är även att utöka samarbetet längre fram så att fler museer bidrar med lärresurser på samma webbplats.

Skolväsendet kan självklart även använda sig av digitala kulturarvsresurser som inte marknadsförs specifikt mot skolan. Till exempel har många museer tjänster för att söka i deras digitaliserade samlingar. Vår kartläggning tyder dock på att det i praktiken är svårt för pedagoger i förskola och skola att hitta och fullt ut använda de resurser som finns (se avsnittet om hinder nedan).

Digitala kulturarvsresurser i skolan

Behovet och användningen av kulturarvsinformation varierar förstås mycket mellan olika delar av skolväsendet. En förskollärare som vill gå på utflykt i närområdet med en grupp treåringar har en annan utgångspunkt än en gymnasielärare som planerar undervisningen i fysik. Även skolbibliotekarier, specialpedagoger, fritidspedagoger⁹ med flera roller kan ha nytta av kulturarvsinformation i sitt arbete.

Två tredjedelar av de pedagoger som svarade på vår enkät anger att de *inte* har använt material som de har hämtat via webben från museer och

⁹ I sammanhanget kan nämnas att fritidshemmen inte omfattas av detta uppdrag, men där kan finnas en flexibilitet att testa nya verktyg och nytt material som kanske inte lika enkelt kan passas in i skolundervisningen.

arkiv. Det är vanligare med användning av institutionernas information i skolan än i förskolan; åtta av tio förskollärare som svarat på frågan anger att de inte har använt sådant material. I praktiken är dock användningen troligen högre, eftersom digitalt kulturarvsmaterial kan spridas genom många olika mellanhänder¹⁰ vilket innebär att det inte alltid är tydligt för användaren var materialet ursprungligen kommer ifrån. Värt att notera är också att pedagoger i storstäderna i högre utsträckning anger att de har använt digitalt material från museer eller arkiv än pedagoger utanför storstäderna.¹¹ Pedagogens ålder eller tid i yrket verkar spela mindre roll för detta än arbetsorten.

På enkätfrågan "Ser du ett behov av att använda sådant material i din undervisning/förskolans verksamhet i framtiden?" svarade dock 60 % av pedagogerna ja.¹² Bland pedagoger som arbetar i förskoleklass upp till och med årskurs sex anger åtta av tio att de ser ett sådant behov, medan bara ungefär hälften gör det i gruppen årskurs sju till gymnasiet. I förskolan är det 60 % som ser ett sådant behov i verksamheten.

I resultaten från enkäten syns också en tendens att pedagoger som arbetar i de lägre åldrarna i första hand söker efter material som rör konkreta platser, personer och föremål, medan det i de högre åldrarna blir allt viktigare med större skeenden, tidsperioder, händelser och liknande – något som förstås återspeglar innehållet i läroplaner och kursplaner, men också elevernas mognad. Även elevernas roll ser olika ut i olika åldrar i och med att äldre elever söker mer på egen hand och i större utsträckning kan använda kulturarvsresurser utan pedagogen som mellanhand. Här kan också nämnas att kulturarvsinstitutioners material inte enbart kan bidra med ämneskunskap: en lärare vi intervjuade beskrev hur en elev med lässvårigheter hade utvecklat sin läskunnighet enormt genom att de hade hittat en lättillgänglig webbplats kring ett historiskt ämne eleven var intresserad av.

Enkätresultaten tyder vidare på att pedagoger ser behov av både färdigpaketerat material (till exempel färdiga lektionsplaner) och tillgång till kompletterande material (till exempel bilder som illustration). Där finns dock en skillnad beroende på hur lång erfarenhet personen har av

¹⁰ Olika aktörer som paketerar och ompaketerar material så att det passar förskola/skola, se avsnittet om nuläge ovan.

¹¹ 31 % av de respondenter som arbetar i en storstad (Stockholm, Göteborg eller Malmö) anger att de vet att de har använt digitalt material från museer eller arkiv i sin undervisning/verksamhet. Motsvarande siffra för större städer är 14 % och för övriga orter 23 %.

¹² Att fler lärare är intresserade av digitala resurser än som använder sådana resurser idag förs också fram i Riksutställningars rapport "Möten med möjligheter - en rapport om lärares och museers perspektiv på samverkan" från 2017. <http://kulturarvsdata.se/raa/samla/html/11445>

läraryrket – lärare i början av sin karriär rapporterar större behov av färdigpaketerat material än vad lärare med många år i yrket gör. Sannolikt har pedagoger med många års erfarenhet redan en egen samling material som täcker den mesta undervisningen och har därför mer användning för kompletterande material (till exempel för att byta ut inaktuella delar eller lägga till en ny uppgift) än för hela lektionsplaner eller liknande.

Något som är återkommande i de intervjuer vi har gjort med pedagoger inom skolväsendet är att de ser en outnyttjad potential hos kulturarvsinstitutionerna. Flera lyfter fram att de som jobbar på museer, arkiv eller världsarv har en helt annan möjlighet att skapa engagemang hos eleverna än vad läraren i klassrummet har, just för att de har djup kunskap om sitt specifika område inom kulturarvet. Den lokala förankringen hos t ex lokala arkiv eller stadsmuseer lyfts också fram som en styrka: de pedagoger vi har pratat med tycker generellt sett att större historiska skeenden och liknande täcks tillräckligt väl av befintliga läromedel, men lokala kulturarvsinstitutioner kan bidra med en stark koppling mellan de större skeendena och ”här och nu”. Intervjupersonerna menar dock också att det finns en stor förbättringspotential i att bättre lyfta fram den kunskap som finns på kulturarvsinstitutionen – att våga välja ut och förmedla extra spännande saker och inte falla i fällan att försöka omfatta allt.

Vilka hinder för att använda digitala kulturarvsresurser finns i skolväsendet?

Många förskolor och skolor saknar möjlighet att besöka en kulturarvsinstitution på plats. Detta gäller inte enbart glesbygd, utan även storstadsskolor prioriterar bort fysiska besök på grund av tids- och resursbrist. Här kan digitalt material ha en viktig roll för att ge alla elever likartad tillgång till kulturarv. Dock finns det hinder som gör att digitala kulturarvsresurser inte används i den utsträckning de skulle kunna användas.¹³ Ett grundläggande och stort problem inom skolväsendet idag är att pedagogerna har väldigt många uppgifter som ska hinnas med inom en given tid, vilket innebär att de har begränsade möjligheter att själva kunna söka fram, skapa eller omarbeta digitala lärresurser.

Vår kartläggning tyder på att många inom skolväsendet överhuvudtaget inte känner till att museer, arkiv och världsarv har digitala resurser, och inte heller vet var de ska leta efter dessa. För att kulturarvsresurser ska användas av en pedagog behöver pedagogen dels känna till att kulturarvsinstitutioner kan ha material som är relevant, dels känna till var det materialet finns publicerat – eller använda rätt sökord för att kunna

¹³ Källorna för detta avsnitt är framför allt de kvalitativa delarna av undersökningen, det vill säga intervjuer och workshops, men också omvärldsbevakning om situationen i förskola och skola.

hitta materialet via en sökmotor, vilket ställer krav på att den som publicerat materialet använder samma begrepp som den som ska använda det.

När en pedagog väl hittat kulturarvsmaterial som är relevant kan användningen hämmas av flera olika faktorer. Skolväsendet är hårt styrt av läroplaner och kursplaner, och kulturarvsinformation behöver därför ha en tydlig koppling till styrdokumentet för att vara fullt användbart – detta eftersom pedagogerna i allmänhet inte själva har tid att leta fram de kopplingarna, utan i så fall hellre väljer material där det arbetet redan är gjort.

Det kan även finnas osäkerhet kring hur digitalt tillgängliggjort material får användas i undervisningen. Bristfälliga rättighetsmärkningar av till exempel fotografier hämmar användningen utanför kulturarvsinstitutionens väggar.

En annan faktor är att skolornas digitala kompetens och tekniska lösningar varierar. Exempelvis varierar pedagogernas och elevernas tillgång till (fungerande) datorer och stabil internetuppkoppling kraftigt. En av de lärare vi har intervjuat beskriver sin jobbdator som "att ha en bil som bara startar varannan dag". Även tillgången till och den faktiska användningen av mer avancerad utrustning som t ex smartboards varierar.

Vilka hinder finns på kulturarvsinstitutionerna för att skapa digitala läresurser?

Huvudfokus i denna kartläggning ligger på att förstå skolväsendets behov och hinder, men en del har framkommit även kring de hinder som finns på kulturarvsinstitutioner för att skapa användbara digitala resurser. Museianställda beskriver till exempel svårigheter att "nä ut till skolan", vilket till viss del kan förklaras med brist på kunskap om skolans förutsättningar och behov.

Digitalt arbete är ofta inte prioriterat på kulturarvsinstitutionerna – det är i de flesta fall de fysiska besöken på ett museum, arkiv eller världsarv som prioriteras och som också är det som följs upp av uppdragsgivare och huvudmän.¹⁴

Digital kompetens är även ojämnt fördelad inom och mellan kulturarvsinstitutioner och blir lätt personberoende. Det gäller särskilt om det ska publiceras andra format än text och bild – komplexa digitala resurser kräver samarbete mellan många olika personer, både vad gäller

¹⁴ Siffror kring hur museer prioriterar och följer upp analog och digital verksamhet finns i en nulägesanalys som Riksantikvarieämbetet gjorde 2017-2018. <https://www.raa.se/museer/publikt-arbete/digital-formedling/nulagesanalys-om-museernas-digitala-formedling/>

utveckling och framtida förvaltning och drift. Även i de fall kompetensen finns inom institutionen är det en fråga om interna prioriteringar och resurser.

Sammanfattande slutsatser

Utifrån kartläggningen kan vi dra följande slutsatser om hur digitala kulturarvsresurser bör fungera för att kunna användas av skolväsendet:

Det finns behov av *olika typer av lärresurser*, inte enbart lärarhandledningar som är kopplade till museibesök, utan även sådant som kan användas frikopplat från ett besök. Framför allt eftersom alla förskolor och skolor inte har samma tillgång till eller möjlighet att besöka en kulturarvsinstitution i fysisk form.

Digitala lärresurser behöver vara *hittbara*. Det räcker inte att publicera material på den egna webbplatsen eller erbjuda en generisk samlingssöktjänst för att resurserna faktiskt ska användas. Skolresurser behöver vara möjliga att hitta på det sätt som målgruppen söker och tillgängliga via den plats som målgruppen söker på. Olika typer av marknadsföring kan också behövas för att användarna ska hitta materialet.

Det behöver vara tydligt hur lärresurserna *underlättar för pedagogen*. Det behöver till exempel finnas tydlig koppling till skolans eller förskolans styrdokument och det behöver vara tydligt hur materialet kan och får användas.

Lärresurserna behöver vara *anpassade till den specifika målgruppen och lärsituationen* (till exempel rätt nivå för elevernas ålder). För att vara relevant och användbar behövs stor kunskap om den specifika, avgränsade målgruppen. Behoven varierar mycket mellan olika målgrupper inom skolan, både vad gäller innehåll och paketering.

I stället för avancerade tekniska lösningar bör fokus främst läggas på *enkelt tillgängligt material* som går att nå även för en internet-ovan person med långsam dator och dålig internetuppkoppling.

De ovanstående slutsatserna gäller både om kulturarvsinstitutionen väljer att satsa på att ta fram egna lärresurser eller väljer att prioritera att ta fram bra grundmaterial som kan paketeras och förmedlas av andra aktörer. I det senare fallet fokuserar kulturarvsinstitutionerna på att göra relevanta urval och utveckla informationen för att möjliggöra för andra att skapa innehåll som är användbart för skolan, medan de i det första fallet tar ansvaret för hela kedjan från urval till användning.